

Свічка горить

Наталія Кобринська

Велике, блискуче сонце сходило з небосклону і кидало довгі, ясні прощальні лучи своїй вірній любці і щирій товаришці — землі.

Одягнене в етеричні фіолети облаків мінилося блискучими тонами найкрасших красок, а щаслива його любка вся ясніла промінним світлом королівської пишної пурпури.

Відходило з проволоков, озираючися поза себе, і послідне кидало розпаленим оком любові на ясні води та темні бори, спиналося по шпильях дерев, високих будівель і веж, що будто би досягали легких золотистих облаків.

Прощалося з жалем, приневолене незмінним законом конечності.

Послідні лучи, послідні погляди, послідні поцілуї.

Відійшло.

А з ним згасло світло, радість і тепло землі. Уся похолоніла, обвинулася темним, жадібним серпанком мрачного смутку й туги.

З другого боку висунувся в німому маєстаті місяць, як би скаменілий з болю. Не зважав ні на звізди, що іскрилися вокруг него, ні на білі облаки, що сунулись низом зачаєно, тихо, як бездушні потуги природи; гордий, холодний, сріблясто-блідий, як би переражений, сумно дивився на бідну землицю, на її людський муравельник і людську судьбу.

Із відкритого вікна гарного партерового домика в малому містечку розливались смичкові тони скрипки з акомпаніментом фортеп'яну. Грали увертюру до "Вільгельма Телля".

Він — молодий, високий, чорнявий, сильно держав скрипку в білих руках і натискав струни довгими пальцями.

Вона, як розцвіла весною цвітка, сиділа при фортеп'яні і впивалася усією душею кожним тоном, кожним нюансом скрипки могутньої композиції, повної гармонії, барви і ритму.

Тихі, мольові тонації, повні смутку, немочі, безсильної розпуки, переходили і змінювались в тверді, мужеські, енергійні звуки, щораз ближчі, голоснійші.

Ще кілька сильних, довгих акордів, відповідних настроєві цілої композиції, і кінець великої події, великої сили і напруження волі.

— Чудово! — прошептала вона в захоплені, відриваючи руки від клавіатури.

Мов бачаться мальовничі могутні альпійські гори, чується воєнний грізний дух, скрегіт зброї, мужеську силу, відвагу й тихі зворушення серця.

Так відчувати й підхоплювати може тільки правдивий артист.

* * *

Якийсь незвичайний рух на улиці перервав їх захват і звернув увагу. Вони мимовільно зблизилися обоє до вікна.

Першою їх думкою було, що, може, десь горить, але ніде не було видно луни. На противній стороні вулиці стояло кількох мужчин і читали про ліхтарні розліплене на мурі оповіщене.

— Що там таке? — запитав він одного з переходячих, вихилившись через вікно.

— Як то, не знаєте? Загальна мобілізація.

— Загальна мобілізація? — повторив знову хтось з другої сторони громадки прохожих.

— Загальна мобілізація, — підхопив якийсь здавлений жіночий голос.

Вони подивилися на себе майже з перераженням, подивилися очима людей, котрих несподівана, неожидана річ ввела в подив, — річ, котру не могли ні розібрати, ні зрозуміти.

По хвилі її взір упав на розложені ноти увертюри. Скоро підійшла і нервним рухом замкнула клавіатуру.

Те, що гарне в штуці, як же болюче, сумне, переважаюче в житю.

Він також наблизився до фортеп'яну з якимсь зрезигнованим спокоєм, вложив скрипку до футералу й відсунув, як би казав: "Так і лишиться". Так і сталося.

Лишилася не лише скрипка, але й вона, найдорожча його серцю дівчина.

Тяжкий біль і смуток прошиб серце дівчини. Якись рухливі, різноманітні образи виступали і крутились на понурому тлі смутку.

Світ видавався їй якоюсь дикою, несправедливою потворою, що карав невинних.

Ах, як страшно самотню почувалася вона. Всі свої, близькі, стали далекими, чужими, все вокруг неї посумніло, злилось тяжким смутком. Цвітка сумно всміхалась, деревина сумно вітром похилилась.

Залинула радість світа; щастє його, як пусте, без значіння слово.

Серце стискалося, повіки дрожали сльозами, та не вменшали смутку, не приносили полегші прибитому мечем серцю, як у Мадонни, що висіла в її кімнаті. Тож цілий біль свого серця виливала перед тим образом, всі свої сльози приносила їй в жертву разом зі свічкою, що день і ніч горіла, і просила, щоби вернув той, що забрав її серце, а з серцем ціле її єство.

"Чи побачимось ще колись?" було його останнє слово. Може, справді було воно останнє, може, справді ніколи не побачаться? "Ні, ні! — кричало щось в її нутрі. — Він мусить, мусить вернутися. Мати божа охоронить його і назад приверне".

Але чому, чому досі нема від нього ніякої вістки?!

Вона сиділа годинами, вдивляючись сумним оком у дрижаче світельце. Перед її душею виринали як би з далекої минувшини якісь плани, наміри, а серед них страшна мара, страшне питанє: "Що зробити, як собі порадити, як побороти прокляту дійсність?"

На мить вертала до неї давня енергія і сила. Тоді розпитувала вона знайомих і незнайомих, що писали до своїх жовнірів, де обрїтається полк, при котрім він служить. Але все надармо.

Часом попадали до її рук часописи. Розжареними очима шукала його у списках

ранених і полеглих; сумна радість заливала її серце бо страшно було би його там найти.

* * *

З весною все ненадійно змінилося. Неприятельська армія посунулася, як сіра, зимова хмара. Зацвіли блакитні "кашкети"[\[1\]](#), а з ними й добра вістка прийшла до неї й довго ожидале письмо. Однак скоро минула її радість.

На сердечні, довгі її письма, що слала одно за другим, розповідала про біль свого серця, про страчену й відзискану надію, і про свічку, що день і ніч горить... не мала ніякої відповіді.

Аж одної днини приходить до неї двох мужчин. Один знайомий з міської міліції, другий зовсім чужий.

— Чи ви називаєтесь Марта М.? — запитав незнайомий.

— Так, то я, — відповіла змішана.

— А ці письма ви писали? — запитав він знову, показуючи її власні листи.

Уся кров з серця бухнула їй до лиця.

— Так, то я писала, але як вони приходять до ваших рук?

— Я маю на се певне право, — і показав їй тайну відзнаку.

Кров, що бухала їй з серця до лиця, мов уся зледеніла й перестала кружляти.

— Я би просив о певні, маленькі пояснення, — тягнув даліше незнайомий.

— Пояснення? Які пояснення? — питала дрожачими устами.

— Тут є певні скорочення, а головне, що має значити майже в кожному письмі: "Свічка горить день і ніч" і три точки.

Дівчина стояла непорушно, як би не приймала ніяких вражінь, немовби все те, що чула, не відносилось до неї. Здавалося їй, будто би чула якийсь голос, а не розуміла слів.

Так тривало добру хвилю, нарешті поступилась насилу й отворила двері до своєї кімнати. Перед Мадонною блимаючим світлом блищала свічка.

Легка усмішка зависла на устах обох мужчин.

— Будьте спокійні, — сказав вкінці незнайомий, — все провірено, листи дійдуть до адресата.

* * *

Вона довго не могла прийти до себе, оперлася руками о стіну і зсунулася напівобомліла на землю. Все, що скривалось на дні її душі, витягнули люди на прилюдний вид, обкинули поблажливим усміхом легковажання найдорожчий її скарб, найціннішу суть її існування.

Потягнуло холодом, зморозило й обтерло з пуху ніжності глибоко хоронені почування від холоду й буденності зовнішнього світу. Начеб якась груба рука зірвала ніжну цвітку й кинула на дорогу під ноги байдуже проходячих людей. І перли-сльози видобулись із глибини її нутра з такою силою болю, що виділось, що чого не діткнулась би, все знищила б і потягла у пропасть.

Та сила забирала з собою дівочі мрії про щастє, про світ, про жите. Лише свічка блимала слабим проміням надії...

[\[1\]](#) Шапки, що їх носило австрійське військо